

Tarinan ja teorian vaikea yhtälö

Tekniikan historian päivät
Ruotsissa 15.–17. huhti-
kuuta 2002

Tiina Päivärinne

Svenska Nationalkommittén för Teknikhistoria järjesti Ruotsissa, Norrköpingissä huhtikuun puolivälissä tekniikan historian päivät. Tapahtuman tarkoituksena oli esitellä ajankohtaista tekniikan ja teollisuushistorian tutkimusta, ja samalla keskustella laajemmin alan ope- tuksesta, dokumentaatiosta sekä alaan kiinteästi liittyvästä museo- ja näyttely- toiminnasta. Monelle – erityisesti nuor- elle ja aloittelevalle tutkijalle – ehdot- toman tärkeää oli myös tilaisuus luoda kontakteja varttuneempaan ja alalla jo kauemmin työskennelleeseen sukupol- veen. Kun paikalla oli läsnä sekä tekni- kan- että tieteen tutkijoita, aatehistori- oitsijoita, taloushistorioitsijoita, kansa- tieteilijöitä, insinöörejä sekä museoalan ihmisiä, oli otollinen pohja monitie- teiselle ja särmikkäälle keskustelulle lu- tu. Suomesta päiville osallistuivat tutki- jakoulutettava Tiina Päivärinne Helsin- gin Yliopistosta sekä Otaniemen Poly- teekkarimuseosta Iina Kohonen ja Panu Nykänen.

Kolmipäiväinen tapahtuma koostui teemaseminaareista, ensimmäisenä päi-

vänä pidetyistä yhteisluennoista sekä viimeisen seminaaripäivän paneeli- keskustelusta. Teemaseminaareja oli kahtena päivänä yhteensä kahdeksan. Aiheet liikkuivat tekniikan ja sosiaali- sen muutoksen suhteesta kaupunki- kehityksen ja infrastruktuurin kytkök- seen. Tähän haarukkaan mahtui kaikkea avaruusteknologiasta pölynimureihin, hughesilaisesta järjestelmänmuodos- tuksesta tayloristiseen työnjakomalliin. Aiheiden laaja kirjo kertoi yhtäältä tie- teen- ja teknologian tutkimuksen meto- diikan käytökelpoisuudesta humanisti- sen tieteen kentällä, toisaalta ehkä jopa epäselvyydestä suhteessa siihen, mikä on tekniikan historiaa. Onko tekniikan his- torian oleellista tehdä selvä pesäero muuhun, ehkä perinteisempään histori- aan ja määritelläänkö tutkimuskohde tekniikan historiaksi aiheen, käytetyn metodologian vai yhdessä aiheen ja käy- tetyn metodologian mukaan?

Vastausta edelliseen kysymykseen et- sittiin monen jatko-opiskelijan esitel- mässä. Käsitteiden määrittelyn, sekä alan johtavien tutkijoiden mallien ja teorioiden käyttämisen ja tuntemisen yhdistäminen vahvasti narratiiviseen ai- heeseen tuntui monelle aiheuttavan yli- määräistä tuskaa. Tähän puuttuivat myös kommentaattorit, joiksi oli valit- tu ruotsalaisia tieteen- ja teknologian- tutkimuksen veteraaneja. Yleisenä neu- vona tuntui olevan historiatieteille omi- naisen narraation korostaminen liialli- sen teorioihin tuijottamisen sijasta. Teoriakirjallisuus ei voi ratkaista histo- riallista ongelmaa, mutta se voi olla ja hyvässä tutkimuksessa se on, oiva apu lähteiden koossapitämisessä, lähteistön valinnassa tai kokonaan uudenlaisen lähteistön luomisessa ja erityisesti näkö-

kulman valinnassa. Jossain määrin korostettiin myös sitä, että historiatieteessä aihetta ei voi dogmaattisesti lähestyä ennalta valitun teorian kautta. Tämä tuntuukin järkeenkäyvältä tieteessä, jossa lopputulos on, tai ainakin hyvin valituissa aiheissa sen tulisi olla, ennalta arvaamaton.

Varsinaisten luentojen osalta pienoinen pettymys oli se, että pääpuhujaksi kutsuttu hollantilainen Wiebe E. Bijker oli joutunut perumaan tulonsa. Hänet paikkasi kuitenkin hyvin Svante Lindqvist Tukholman Nobelmuseosta. Lindqvistin luennon otsikko oli osuva: *Second best: Wiebe is ill*. Lindqvist käsittelee luennossaan Nobelpalkittujen roolia sekä laajemmin koko Nobelpalkintojärjestelmän osuutta ruotsalaisen yhteiskuntamallin luomisessa. Luennossa korostui hyvin, joko tarkoituksella tai tarkoituksettomasti, yhteiskunnallisten toimijoiden ja yhteiskunnan vaikuttajien miehinen sukupuoli. Lindqvistiä huomattavasti räiskyvämmän esiintyi Michiganin yliopiston professori Gabrielle Hecht. Hän luennoi aiheesta *Globalization meets Frankenstein? Reflections on Terrorism and Technopolitics in the Nuclear Age*. Hechtin luento linkittyi ajankohtaisiin ongelmiin: kansainväliseen terrorismiin, ydinvoimaan ja sen turvallisuuteen sekä amerikkalaisen yhteiskunnan poliittiseen vasemmisto-oikeisto-kahtiajakoon, jossa kovaääninen oikeistolaispopulistinen retoriikka on vaientanut akateemisen älymyksien äänen.

Viimeisen seminaaripäivän ohjelmalla oli paneelikeskustelu tekniikan historian tutkimuksesta ja opetuksesta. Keskustelijoina olivat Lena Andersson-Skog, Pär Blomkvist, Mats Frilund,

Hans Weinberger sekä puheenjohtajana Boel Berner. Intensiivisestä keskustelusta kävi selvästi ilmi, että huolimatta alan institutionaalisesta asemasta Ruotsissa on nuoremman tutkijapolven opetuksessa edelleen paljon pohdittavaa.

Seminaarin tieteellinen taso oli korkea ja käydyistä keskusteluista jäi paljon pohdittavaa. Virallisemmän osuuden lisäksi tarjolla oli kiertokäyntejä Norrköpingin teollisuushistoriallisessa miljöössä, vapautunutta illanviettoa tanssin merkeissä sekä loistavaa ruokaa ja juomia, joita molempia oli runsaasti.

VESI, VOIMA JA VALTA

JUHLASEMINAARI 17.10.2002

Vesioikeuslain 1902 voimaantulosta tulee vuonna 2002 kuluneeksi 100 vuotta ja samalla Vesilain 1962 voimaantulosta 40 vuotta. Vesiyhdistys, Tekniikan Historian Seura sekä Maa- ja vesitekniiikan tuki järjestävät vuosipäivien kunniaksi kutsuseminaarin Säätytalolla Helsingissä 17.10.2002. Juhlaseminaarin tavoitteena on tarkastella vesilainsäädännön merkitystä sadan vuoden ajalta osana yhteiskunnallista kehitystä. Seminaarissa tarkastellaan lainsäädännön edistävää tai mahdollisesti hillitsevää vaikutusta vesivarojen eri käyttömuotoihin, kuten vesivoimaan, uittoon, maankuivatukseen ja kasteluun, vesihuoltoon, kalastukseen ja vesien virkistyskäyttöön jne. Samalla pyritään valottamaan arvostusten muuttumista ja niiden vaikutuksia vesiasioiden sääntelyyn kuluneen 100 vuoden ajalta ja tulevaisuudessa.